

Landsbygdsperspektiv på digital innovation:

Erfarenheter från små företag i Norden och Lettland

POLICYDOKUMENT 2020:03

Digitaliseringen medför en avsevärd potential för landsbygden. Den innebär en möjlighet att övervinna geografiska avstånd och säkerställa jämlik tillgång till information och hjälpmedel oavsett var man befinner sig. Samtidigt anses landsbygden och glest befolkade områden ligga efter urbana områden när det gäller tillgången till digital infrastruktur och utvecklingen av digitala kunskaper och färdigheter. Dessa skillnader mellan städerna och landsbygden, som ofta kallas den digitala klyftan, kan hindra landsbygdssamhällen från till fullo att utnyttja de möjligheter som digitaliseringen erbjuder.

Detta policydokument utforskar strategier för att överbrygga den digitala klyftan, med fokus på att öka konkurrensförmågan hos små landsbygdsföretag genom digital innovation. Dokumentet baserar sig på ett större projekt som omfattade dokumentstudier, ett antal workshoppar på landsbygden i olika delar av Norden och Baltikum samt en webinarieriserie.

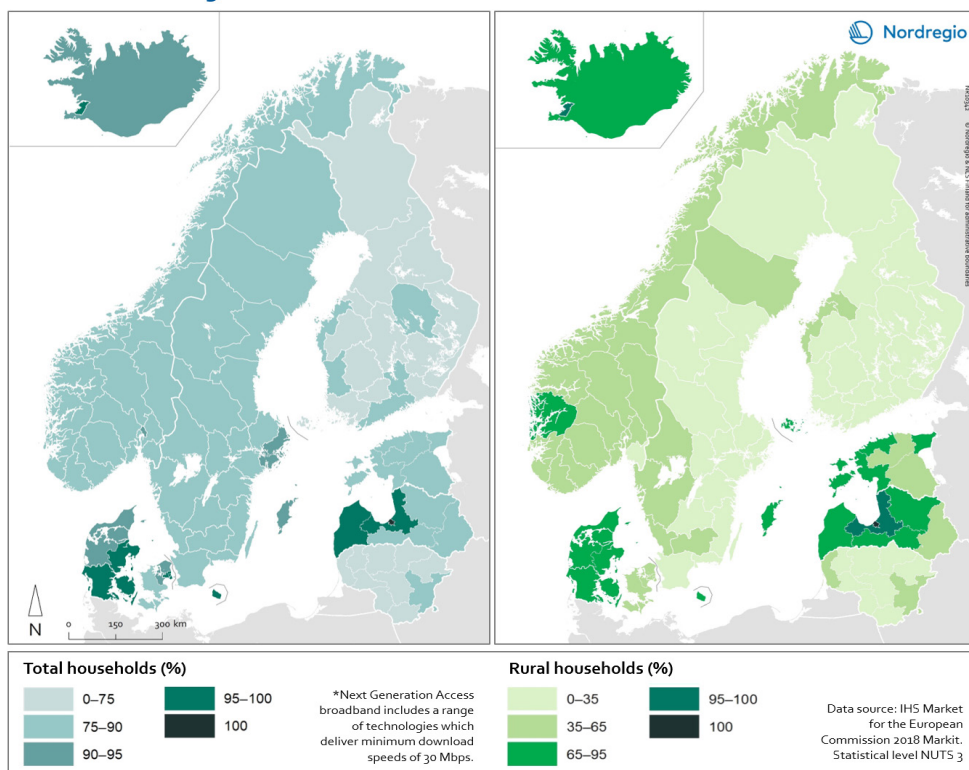
Små och medelstora företag på landsbygden står inför risken att drabbas av en dubbel digital klyfta. Å ena sidan har de sannolikt tagit i bruk digitala verktyg i mindre utsträckning än stora företag, och å andra sidan har de sannolikt mindre tillgång till anställda med hög digital kompetensnivå än små och medelstora företag i stadsområden. Den här situationen kräver mångsidiga åtgärder. Den första är att förstå och acceptera vilket stadium på sin digitala resa som företagen befinner sig på, och att framställa digitaliseringen på ett sätt som små företag på landsbygden kan relatera till. Detta kan innebära att fokusera mindre på de digitala verktygen i sig och mer på de förväntade resultaten.

Möjligheterna varierar sannolikt mellan olika sektor, geografi och till och med mellan enskilda företag. Därmed kan det

vara nödvändigt med ett individualiserat angreppssätt som skapar en dialog mellan datatekniska experter och experter på traditionella industrier. Denna dialog är avgörande för att bygga förtroende. Den ger även datatekniska experter och industriexperter en möjlighet att beskriva ett gemensamt språk för att utforska potentialen för digital innovation inom olika sektorer.

Parallellt med behovet av skräddarsydda angreppssätt för olika sektorer, är det avgörande att ta fram lokalt förankrade initiativ för att stötta små och medelstora företag på landsbygden i deras digitaliseringsutveckling. Fastän de övergripande målen kanske sätts på regional, nationell eller rentav internationell nivå, ska strategierna för att uppnå dem helst utvecklas genom dialog med de relevanta aktörerna på lokal nivå (t.ex. lokala företagsföreningar). Dessa

Household coverage of Next Generation Access broadband* 2018

Cartographer: Oskar Penje

Kartorna som visas här ger en tydlig bild av den digitala klyftan ur ett infrastrukturperspektiv. Den första kartan över tillgång till NGA-nät för alla hushåll visar att över 75 % av hushållen har tillgång till NGA-nät i de flesta regionerna i de flesta länderna, med undantag för Finland och Litauen. Den andra kartan visar samma indikator, men endast för hushåll på landsbygden och här framträder en slående annorlunda bild. I största delen av Finland och Litauen samt i många regioner i Sverige har mindre än 35 % av landsbygdshushållen tillgång till NGA-nät. Norge klarar sig något bättre, med NGA-nät för 35–65 % av hushållen på landsbygden i de flesta regionerna. Island, Lettland och Danmark har både den högsta uppkopplingsnivån överlag och den minsta klyftan mellan stad och landsbygd. NGA-näten omfattar en mängd teknologier som alla levererar en nedladdningshastighet på minst 30 Mbps.

aktörer spelar en central roll för att få lokala företag att acceptera behovet av förändring och de kan vara mycket effektiv när det gäller att bryta ner motståndet mot att engagera sig i digitalisering (t.ex. brist på tid och resurser).

DIGITAL INFRASTRUKTUR

Digital infrastruktur är grunden för digital innovation och därför har också samtliga länder i Norden och Baltikum satt upp ambitiösa mål för bredbandstillgång. Alla nordiska länder siktar på heltäckande tillgång med en nedladdningshastighet på minst 100 Mbps vid olika tidpunkter mellan 2020 och 2025. De baltiska ländernas mål är 100 % tillgång med en nedladdningshastighet på minst 30 Mbps och 50 % (Lettland och Litauen) respektive 60 % (Estland) tillgång med en nedladdningshastighet på minst 100 Mbps fram till 2020. Framstegen mot dessa mål har överlag varit goda, men det finns fortfarande skillnader i och med att hushåll i glest och medeltätt befolkade områden mindre sannolikt har tillgång till snabbt bred-

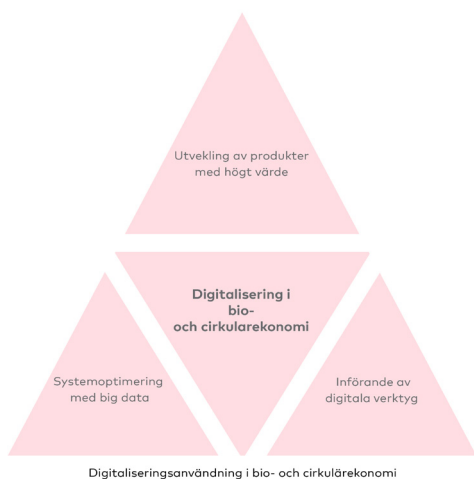
band än hushåll i städerna. Säkerställande av lika tillgång till infrastruktur för alla är ett avgörande steg mot att överbrygga klyftan mellan stad och landsbygd. Därmed är det viktigt att alla länder fortsätter arbeta mot sina mål med att tillhandahålla bredbandsinfrastruktur tills varje hushåll är uppkopplat.

BIOEKONOMI

Inom bioekonomi pågår en digital revolution. För att säkerställa att landsbygdsden kan dra nytta av denna revolution behövs en om fokusering av diskussionen så att den inte bara handlar om de digitala verktygen som sådana, utan även om den utvecklingspotential som de ger. Denna potential är mångsidig och omfattar skapandet av nya produkter, system, tjänster och till och med hela industrier. Fastän möjligheterna baserar sig på rurala resurser, kan de kräva nya typer av samarbete som förstärker kopplingarna mellan stad och landsbygd. Den digitala omställningen av bioekonomin kan även göra anställning inom den traditionella bioekonomin lockande för en bredare grupp människor. Detta kan resultera i nya arbetstillfällen på landsbygden för unga med hög utbildningsnivå och även göra dessa sektorer mer lockande och tillgängliga för kvinnor.

TURISMSEKTORN

Inom turismsektorn har digitala medier får en allt större roll i att forma turisternas val och har samtidigt skapat en mängd nya affärsmöjligheter. Här är det enklare för små företag att relatera till digitalisering och de behöver sannolikt mer handledning i att använda digitala verktyg och välja vilka som är de bästa för dem. Samtidigt ser turismaktörer en grundläggande motsättning mellan den

enorma mängden potentiella besökare på grund av den obegränsade digitala räckvidden och den begränsade kapaciteten hos den naturliga miljön. Därför är det viktigt att den växande turismsektorn inte bara bidrar till ekonomisk utveckling i landsbygden utan även tar hänsyn till det lokala områdets kapacitet att ta emot turister. För att hantera denna fråga bör de ansvariga för turismfrämjande på olika nivåer samarbeta med lokalsamhället i att analysera konsekvenserna av att turistmål i området får ökad uppmärksamhet i digitala medier. Detta kan omfatta framtagning av planer för förbättringar som eventuellt behövs för att skydda ett naturområde om antalet besökare förväntas bli stort (t.ex. utmärkta stigar, skyltning, toaletter). Det kan även innebära samarbete med lokala invånare för att utforska potentiella affärsmöjligheter som kan uppstå i och med en ökad mängd turist.

TILLVERKNING

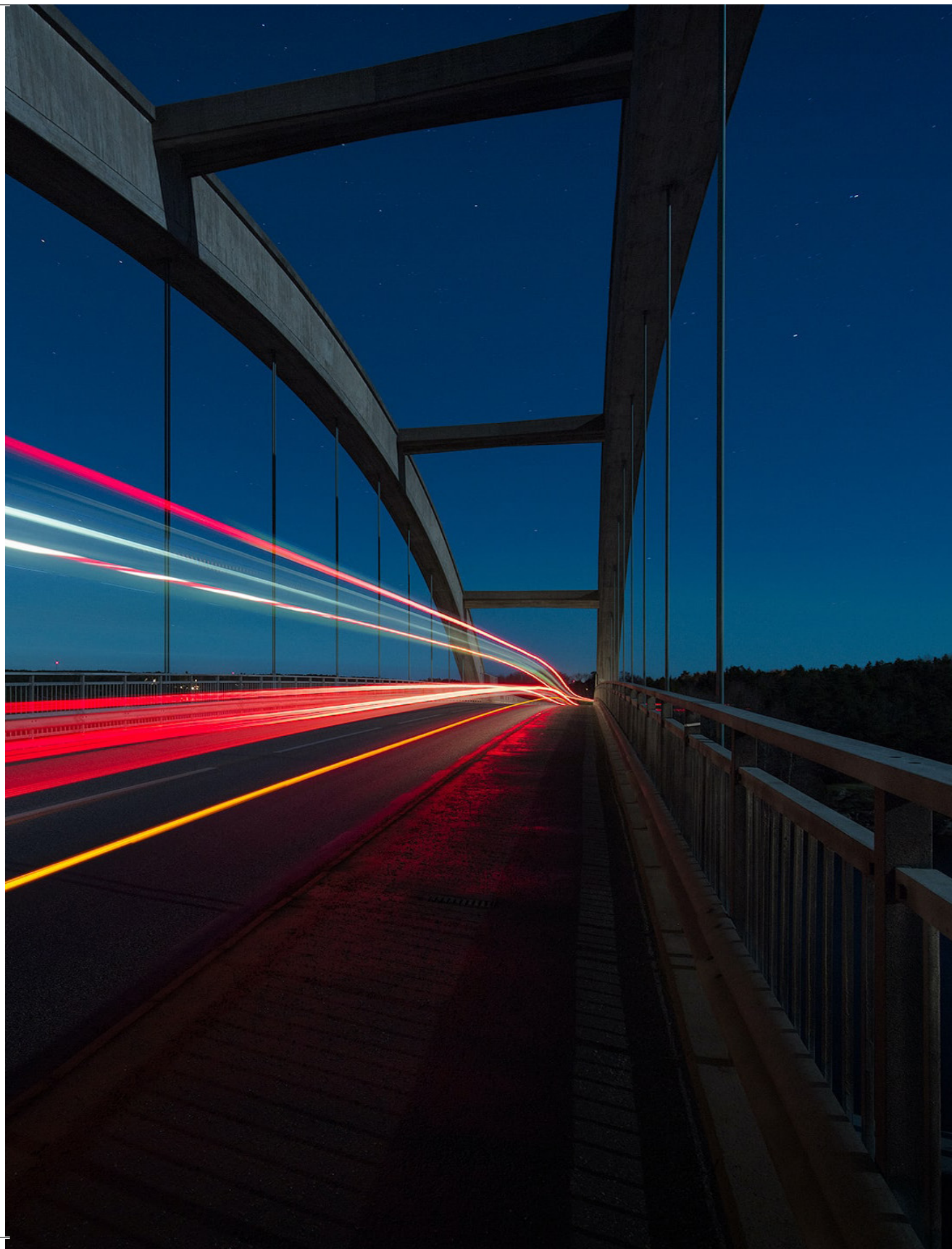
För små tillverkningsföretag är en central utmaning att förstå hur abstrakta begrepp som digitalisering och industri 4.0 relaterar till deras affärsverksamhet. Detta hinder kan övervinnas med initiativ som tillämpar ett företagscentrerat angreppssätt och främjar samarbete som ger ömsesidig nytta. Partnerskap mellan företag eller mellan företag och universitet kan vara särskilt viktiga i att driva innovation, i och med att de ger små företag tillgång till kunskap och expertis som de annars inte skulle ha. Det är dock viktigt att de som tillhandahåller expertisen är beredda att möta företaget på "hemmaplan", såväl fysiskt (genom att besöka produktionsplatsen) som mentalt (genom att förstå och acceptera var de befinner sig på sin digitala resa).

"Der er noget paradoksalt i det meget afgrænsede virkelige verden vi står overfor, og den uendelige digitale verden, at man prøver ligesom at presse den ind i den her meget begrænsede jordoverflade vi har her.... Det er jo en kæmpe logistisk udfordring, i at indsluse 4-500.000 mennesker om nogle år måske. Hvordan i alverden skal vi gøre det?"

-WORKSHOP DELTAGARE,
FÄRÖARNA

NORDIC-BALTIC COOPERATION

Det är intressant att notera att deltagare i workshopparna i de olika länderna tog upp likartade utmaningar. Men å andra sidan tycks stödstrukturerna vara begränsade till att fungera inom de nationella gränserna. Det tyder på att här finns en outnyttjad potential för samarbete och kunskapsdelning över gränser, vilket skulle kunna utgöra en värdefull inspirationskälla för många landsbygdsföretag och stimulera de digitala framstegen i regionen. Det skulle även kunna skapa möjligheter för landsbygds konsulter att medverka i dialogen om nordiskt-baltiskt samarbete inom digitalisering. En viktig aspekt är att initiativ med syftet att främja sådant samarbete bör respektera principerna beskrivna ovan och utvecklas i partnerskap med lokala aktörer.

POLICYREKOMMENDATIONER

■ Fortsätta arbetet med att tillhandahålla bredbandsinfrastruktur tills varje hushåll har tillgång till ett snabbt nät.

■ Förstå och acceptera vilket stadium av sin digitala resa företagen befinner sig på.

■ Framställa digitalisering på ett sätt som små företag på landsbygden kan relatera till.

■ Använda ett individualiserat angreppssätt som skapar en dialog mellan tekniska experter och experter på traditionella industrier.

■ Ta fram lokalt förankrade initiativ för att stötta små och medelstora företag i landsbygdsområden i digitaliseringsutvecklingen.

■ Fokusera på utvecklingspotentialen som digitala verktyg erbjuder och de data som de producerar.

■ Samarbeta med lokalsamhället för att hantera konsekvenserna av ökad uppmärksamhet för turistmål i digitala medier.

■ Tillämpa ett företagscentrerat angreppssätt och främja samarbete som ger ömsesidig nytta.

■ Skapa möjligheter till gränsöverskridande samarbete mellan deltagare i framgångsrika, lokalt drivna digitaliseringsinitiativ.

Detta policydokument baserar sig på ett projekt finansierat av Nordiska ministerrådet för digitalisering (MR-DIGITAL), Nordiska temagruppen för innovativa och resilienta regioner 2017–2020, och Nordiskt Atlantsamarbete (NORA).

Hela projektrapporten: Randall, L., Vestergård, L. O. & Wøien Meijer, M. (2020). Rural perspectives on digital innovation: Experiences from small enterprises in the Nordic countries and Latvia. Nordregio Report 2020:3.

Alla presentationer och inspelningar från webinarier serien finns på adressen: <https://nordregioprojects.org/innovation-outputs>

Forskare:

Linda Randall
Research Fellow
linda.randall@nordregio.org

Louise Ormstrup Vestergård
Research Fellow
louise.vestergaard@nordregio.org

Mari Wøien Meijer
Research Fellow
mari.woien@nordregio.org

Kartor och data

Oskar Penje
Cartographer/GIS Analyst
oskar.penje@nordregio.org

Foto:

Frontpage & page 6: Unsplash.com